

Prof. dr hab. Wioletta Kamińska
Instytut Geografii i Nauk o Środowisku
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

Kielce, 25 czerwca 2025 r.

Recenzja dorobku naukowego Dr Marii Bednarek-Szczepańskiej
w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dyscyplinie: geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna
sporządzona na podstawie dokumentów przesłanych przez Przewodniczącą Rady
Naukowej Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN
w Warszawie prof. dr. hab. Marka Degórskiego

Powyższa dokumentacja obejmowała:

1. Wniosek do Rady Naukowej IGiPZ PAN za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej;
2. Dane wnioskodawcy;
3. Kopię dokumentu potwierdzającego nadanie stopnia doktora;
4. Autoreferat przedstawiający opis kariery naukowej oraz aktywności naukowej;
5. Wykaz osiągnięć naukowych, stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny: geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna;
6. Oświadczenia współautorów publikacji stanowiących osiągnięcie naukowe (dwa);
7. Kopie ośmiu artykułów stanowiących osiągnięcie naukowe;
8. Nośnik elektroniczny zawierający wszystkie wymienione powyżej dokumenty.

Przygotowana recenzja w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Marii Bednarek-Szczepańskiej oparta jest na:

1. ocenie cyklu ośmiu publikacji pod zbiorczym tytułem „*Rola społeczności lokalnych w procesach planowania kontrowersyjnych inwestycji na obszarach wiejskich*”, stanowiących główną podstawę procedury habilitacyjnej,
2. ocenie pozostałej działalności naukowej Habilitantki, w tym prowadzonej poza jednostką, w której jest zatrudniona.

Recenzja została sporządzona zgodnie z: **art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce** (Dz.U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.- dalej Ustawa),

Zgodnie z art. 219 ust. 1 Ustawy, stopień doktora habilitowanego może być nadany osobie, która:

1. posiada stopień naukowy doktora,

2. posiada osiągnięcia naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój danej dyscypliny naukowej,
3. wykazuje się istotną aktywnością naukową, w tym prowadzoną poza jednostką, w której jest zatrudniona.

Oświadczam, że nie występują konflikty interesów, które mogłyby wpływać na obiektywną ocenę przedstawionych materiałów.

1. Ogólne informacje o Habilitantce

Pani Maria Bednarek-Szczepańska ukończyła jednolite, pięcioletnie studia magisterskie na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego w 2004 roku, uzyskując dyplom magistra geografii w specjalności geografia fizyczna. Równolegle, w latach 2002–2006, studiowała na Międzywydziałowych Studiach Ochrony Środowiska UW, które ukończyła w 2006 roku z tytułem magistra ochrony środowiska.

W latach 2005–2009 była uczestniczką studium doktoranckiego w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Stopień doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii społeczno-ekonomicznej uzyskała w 2010 roku na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Rola podmiotów lokalnych w rozwoju turystyki wiejskiej na wybranych obszarach Lubelszczyzny*. Promotorem pracy był prof. dr hab. Jerzy Bański, a recenzentami: prof. dr hab. Andrzej Rosner oraz dr hab. Andrzej Świeca.

Od 2009 roku Pani dr M. Bednarek-Szczepańska jest zatrudniona w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN w Warszawie. W latach 2009–2010 pracowała na stanowisku młodszego dokumentalisty, a od 2011 roku pełni funkcję adiunkta. Zgodnie z informacjami zawartymi w autoreferacie, początkowo związana była z Zakładem Przestrzennego Zagospodarowania i Badań Regionalnych, a od 2011 roku aktywnie działa w Zakładzie Geografii Wsi i Rozwoju Lokalnego.

Jako osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym Pani Doktor przedstawiła cykl ośmiu publikacji, obejmujący siedem artykułów naukowych oraz jedną współautorską monografię. Prace te zostały opublikowane w latach 2016–2024. Wszystkie artykuły ukazały się w renomowanych i wysoko punktowanych czasopismach (punktacja według wykazu obowiązującego w roku publikacji danego artykułu):

- *Environmental Impact Assessment Review* – 140 pkt (wg MNiSW),
- *Journal of Rural Studies* – 100 pkt,

- *Bulletin of Geography. Socio-economic Series* – 100 pkt,
- *Przegląd Geograficzny* – 70 pkt,
- *Czasopismo Geograficzne* – 70 pkt,
- *Studia Regionalne i Lokalne* – 40 pkt,
- *Polityka Energetyczna* – 10 pkt.

Współautorska monografia została wydana w serii *Prace Geograficzne* przez IGiPZ PAN. Spośród wymienionych publikacji dwie mają charakter współautorski. Udział Pani Habilitantki w ich powstaniu został określony na 60% (monografia) oraz 40% (artykuł nr 4).

W dalszej części opracowania przedstawię szczegółową analizę poszczególnych publikacji oraz ocenę całego cyklu przedstawionego jako osiągnięcie naukowe w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

2. Ocena poszczególnych publikacji

1. Monografia pt. *Syndrom NIMBY na obszarach wiejskich w Polsce. Uwarunkowania i specyfika konfliktów wokół lokalizacji niechcianych inwestycji*, Prace Geograficzne, IGiPZ PAN, 2016, 149 s.

Publikacja została przygotowana wspólnie z K. Dmochowską-Dudek, przy deklarowanym 60% udziale Habilitantki. To wartościowa monografia poświęcona konfliktom przestrzennym typu NIMBY (*Not In My Back Yard* - nie na moim podwórku) na terenach wiejskich w Polsce. Praca cechuje się wysokim poziomem merytorycznym oraz solidnym osadzeniem w teoriach geografii społeczno-ekonomicznej i planowania przestrzennego. Autorki wykazały się bardzo dobrą znajomością literatury przedmiotu, którą rzeczowo wykorzystały w analizie. Na uwagę zasługują również przejrzysta struktura pracy i klarowny język. Metodologicznie praca oparta jest na dobrze zaprojektowanym schemacie badawczym obejmującym analizę statystyczno-przestrzenną na poziomie ogólnopolskim oraz studia przypadku dziewięciu konfliktów. Publikacja wnosi istotne nowości do geografii społeczno-ekonomicznej. Po raz pierwszy dokonano ogólnopolskiego rozpoznania konfliktów NIMBY na obszarach wiejskich, zastosowano koncepcje „sensu miejsca” i „kapitału społecznego” do analizy konfliktów przestrzennych, opracowano ich typologię i wskazano czynniki aktywizujące lokalne społeczności. W pracy połączono metody ilościowe i jakościowe, zastosowano podejście wielopoziomowe (kraj – lokalność) oraz wprowadzono komponent emocjonalno-symboliczny relacji z miejscem. Wnioski są jednoznacznie powiązane z wynikami badań i wyprowadzone w sposób logiczny i przekonujący. Konkluzje te są istotne zarówno z punktu widzenia teorii nauk społecznych, jak i praktyki planistycznej. Na uwagę

zasługuje fakt, że w pracy pokazano znaczenie emocjonalnego przywiązania do miejsca jako siły mobilizującej protesty, uwidoczniono deficyty planowania przestrzennego w Polsce oraz wskazano na rosnącą rolę społeczności lokalnych jako aktorów decyzyjnych. Do mocnych stron pracy zaliczam także bogatą bazę empiryczną, uwzględnienie wymiaru przestrzennego i społecznego, zrozumiałą strukturę, dobre osadzenie problemu badawczego w teorii oraz duże znaczenie praktyczne wyników badań.

Zastrzeżenia budzi brak przejrzystości w opisie badań ankietowych – m.in. nie podano danych o liczbie rozesłanych kwestionariuszy, sposobie doboru próby, ani wskaźnikach zwrotu, co utrudnia ocenę reprezentatywności. Uzupełnienie publikacji o załączniki z narzędziami badawczymi oraz wprowadzenie rozdziału o uwarunkowaniach prawnych procesów inwestycyjnych mogłoby dodatkowo wzbogacić opracowanie. Pomimo wskazanych niedociągnięć, publikacja ma dużą wartość poznawczą i aplikacyjną i – moim zdaniem – mogłaby samodzielnie stanowić podstawę do ubiegania się o awans naukowy.

2. Artykuł pt. *Współczesne podejścia do uczestnictwa społeczności lokalnej w planowaniu przestrzeni w literaturze naukowej*, Przegląd Geograficzny, 2020, 92, 4, s. 543-567, <https://doi.org/10.7163/PrzG.2020.4.5>.

Jest to kompleksowy przegląd światowej literatury naukowej na temat partycypacji społeczności lokalnych w procesach planowania przestrzennego. Cel artykułu jest jasno i klarownie sformułowany: *ustalenie, w jakich koncepcjach teoretycznych osadzone są współczesne badania uczestnictwa społeczności lokalnych w planowaniu przestrzeni, jakie metody i obszary uczestnictwa są najczęściej prezentowane w pracach naukowych*. Publikacja wyróżnia się bogactwem źródeł, prawidłową strukturą, a jej głównym atutem jest umiejętne powiązanie podejść teoretycznych z zastosowaniem narzędzi ICT. Pod względem merytorycznym artykuł przygotowany jest na bardzo wysokim poziomie. Autorka wykazała świetną znajomość współczesnych nurtów badań nad partycypacją społeczną w planowaniu przestrzennym, a treści są przemyślane, logicznie uporządkowane i inteligentnie podsumowane. Chociaż publikacja nie przedstawia nowych badań empirycznych, jej wartość leży w innowacyjnym usystematyzowaniu podejść do partycypacji: zestawieniu i omówieniu nowoczesnych technologii (PPGIS - *Participatory GIS*, VGI - *Volunteered Geographic Information*, geopartycypacja); podkreśleniu zwrotu od tradycyjnych modeli konsultacyjnych ku modelom deliberacyjnym i kolaboracyjnym; połączeniu koncepcji koprodukcji wiedzy, sprawiedliwości proceduralnej i społeczno-przestrzennego uczenia się; wskazaniu luk badawczych (np. niedostateczna liczba badań nad partycypacją na terenach wiejskich).

Do mocnych stron publikacji zaliczam:

- Rzetelność metodologiczną - Autorka przeanalizowała 96 artykułów z bazy Web of Science z lat 2010–2019, stosując przejrzyste kryteria doboru źródeł. Badaczka uwzględniła szeroki wachlarz koncepcji teoretycznych i metodologicznych, pokazując wielowątkowość badań nad partycypacją.
- Szerokie ujęcie teoretyczne - w publikacji dobrze ukazano różnorodność podejść teoretycznych, w tym: deliberację, *collaborative planning*, *governance*, sprawiedliwość proceduralną, koncepcję koprodukcji wiedzy. Uwzględniono również paradygmat humanistyczny i znaczenie relacji społeczno-przestrzennych.
- Nowoczesność podejścia - zwrócono uwagę na rolę ICT i geopartycypacji, narzędzi PPGIS, VGI, crowdsourcingu itp., które są kluczowe we współczesnym planowaniu; omówiono zróżnicowane przestrzenie partycypacji (obszary miejskie, wiejskie, przyrodnicze, krajobrazowe).
- Krytyczną analizę - Autorka nie ograniczyła się do opisu, ale wskazała także braki w praktycznym zastosowaniu wyników badań – np. słabe przełożenie opinii społecznych na decyzje planistyczne.
- Dużą wartość dla praktyki i teorii - przegląd może być inspiracją dla dalszych badań oraz pomocą dla planistów wdrażających mechanizmy partycypacyjne.

Wśród słabszych stron należy wymienić brak empirycznej weryfikacji prezentowanych założeń, niedostateczne odniesienie do polskich realiów oraz nierównomierne pogłębienie wybranych zagadnień. Pomimo tego, publikacja prezentuje bardzo wysoki poziom i zasługuje na uznanie jako wartościowy przegląd systematyczny.

3. Artykuł pt. *The local community: an entity discriminated against in spatial decision-making in Poland?* Bulletin of Geography. Socio-economic Series, 2020, 50, s. 55-72, <https://doi.org/10.2478/bog-2020-0032>

Publikacja poświęcona jest analizie roli społeczności lokalnych w planowaniu przestrzennym w Polsce, z uwzględnieniem uwarunkowań prawnych i praktycznych. Tekst jest dobrze udokumentowany, osadzony w teoriach partycypacji i oparty na analizie aktów prawnych. Artykuł stanowi istotny wkład w zrozumienie relacji władzy w procesach planistycznych. Ukazuje dyskryminującą rolę polskiego prawa wobec społeczności lokalnych w świetle koncepcji drabiny partycypacji S. Arnstein (1969), kompleksowo analizuje niespójność procedur decyzyjnych dotyczących przestrzeni i wskazuje na marginalizację roli społeczności lokalnych w planowaniu przestrzennym i ochronie przyrody. Nowością jest

całościowe spojrzenie na trzy główne obszary regulacji: planowanie przestrzenne, ochronę przyrody i lokalizację dużych inwestycji. Wnioski wynikają bezpośrednio z analizy i są dobrze ugruntowane. Wśród mocnych strony artykułu należy wymienić:

1. Wnikliwą analizę prawną – w artykule przeanalizowano 15 aktów prawnych z zakresu planowania przestrzennego, ochrony przyrody i lokalizacji inwestycji. Autorka przedstawiła spójny obraz ograniczeń prawnych w partycypacji lokalnych społeczności na trzech poziomach: planistycznym, środowiskowym i inwestycyjnym.

2. Osadzenie rozważań w teoriach planowania. Autorka odniosła swoje rozważania do drabiny partycypacji wg S. Arnstein (1969), collaborative planning wg P. Healey (1997) oraz społeczno-przestrzennego uczenia się, co nadaje publikacji solidne podstawy teoretyczne.

3. Wykorzystanie badań własnych i literatury empirycznej - Autorka cytuje wyniki wcześniejszych badań empirycznych (w tym własnych), np. na temat konfliktów lokalizacyjnych czy partycypacji w tworzeniu planów MPZP (Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego). W pracy przedstawiono konkretne przykłady z Polski (np. Tucholski Park Narodowy, Natura 2000), co wzmacnia przekaz artykułu.

4. Krytyczną interpretację praktyki planistycznej - szczególnie interesująca jest krytyka obecnych praktyk – jak „spełnianie obowiązku informacyjnego” bez realnego dialogu.

Słabsze strony obejmują brak oryginalnych badań terenowych oraz niewielką wartość aplikacyjną – Autorka nie proponuje konkretnych rozwiązań czy rekomendacji. Brakuje również odniesień do cyfrowych form partycypacji. Mimo to artykuł ma istotną wartość poznawczą i stanowi ważny głos w debacie nad marginalizacją społeczności lokalnych w Polsce.

4. Artykuł pt. *A profile of the Polish rural NIMBYist*, 2018, Journal of Rural Studies, 58, s. 52-66. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.12.025>

Publikacja przygotowana wspólnie z K. Dmochowską-Dudek (udział Habilitantki: 40%). Artykuł wnosi cenny wkład do wiedzy o motywacjach społeczności wiejskich protestujących przeciwko niechcianym inwestycjom. Autorki wskazują, że sprzeciw ten nie wynika jedynie z egoizmu lokalnego, lecz ma głębsze, złożone przyczyny społeczne i instytucjonalne. Zalety pracy są następujące:

1. Oryginalność tematu: Artykuł podejmuje ważne, ale wciąż słabo zbadane zagadnienie NIMBYw kontekście obszarów wiejskich Polski, co stanowi cenny wkład do międzynarodowej literatury przedmiotu. Chociaż należy wspomnieć, że ta problematyka (profil NIMBY-stów) była już przedstawiana w wyżej omawianej monografii (pozycja 1).

2. Szeroka baza empiryczna - przeprowadzono 820 wywiadów kwestionariuszowych w 9 lokalizacjach w Polsce, obejmując różnorodne konflikty (np. farmy wiatrowe, biogazownie, drogi, fermy przemysłowe), co zapewnia dobrą reprezentatywność i głębokość analizy.

3. Wykorzystanie metod ilościowych - zastosowano regresję logistyczną, analizę skupień i konstrukcję indeksów (np. poziomu zagrożenia, przywiązania do miejsca), co zapewnia wysoki poziom rzetelności statystycznej i umożliwia stworzenie empirycznego „profilu wiejskiego NIMBYisty.

4. Pogłębione podejście teoretyczne - Autorki odchodzą od uproszczonego, pejoratywnego postrzegania NIMBYistów i ukazują szeroki kontekst społeczno-polityczny, oparty na teorii kapitału społecznego, przywiązania do miejsca i partycypacji obywatelskiej.

5. Dobre osadzenie w literaturze międzynarodowej - w artykule odwołano się do uznanych badań m.in. Devine-Wrighta, Burningham, Wolsinka, co świadczy o znajomości i włączeniu się w międzynarodową debatę naukową.

Zastrzeżenia budzą pewne niedociągnięcia metodologiczne – np. niepełna transparentność dotycząca doboru próby czy niejednolity poziom szczegółowości w analizie danych. Mimo tego publikacja jest wartościowa, dobrze osadzona w międzynarodowej literaturze i przydatna w praktyce planistycznej.

5. Artykuł pt. *The power of protest in the EIA proceedings. Influence of local community on environmental decisions regarding intensive livestock operations - example of Poland*, 2022, Environmental Impact Assessment Review, 97, <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2022.106868>

Cel badania - określenie siły wpływu protestujących mieszkańców na przebieg postępowań OOŚ (ocena oddziaływania na środowisko) oraz identyfikacja rodzaju wiedzy wnoszonej do tego procesu (*The aim of this paper is to reveal what is the strength of influence of protesting residents on the environmental proceedings for the case of intensive livestock operations. The analysis leads to the answers to the following questions: what knowledge local people bring to the proceedings? whether - finally - the opposed ILO projects obtain positive environmental decisions, giving them the “green light” to go on?*- str. 1 artykułu) – został jasno sformułowany i konsekwentnie rozwinięty w artykule. Praca stanowi znakomity przykład interdyscyplinarnego badania empirycznego o wysokiej wartości poznawczej i aplikacyjnej.

Autorka analizowała skuteczność protestów społecznych w procedurach oceny OOŚ, w kontekście lokalizacji wielkoskalowych ferm zwierzęcych w Polsce. Szczególny nacisk położono na rolę społeczności lokalnej, która – mimo formalnie ograniczonej pozycji – potrafi

realnie wpływać na decyzje środowiskowe. Analiza oparta jest na 54 postępowaniach OOS z lat 2014–2020, obejmuje dokumenty urzędowe, decyzje administracyjne, protokoły konsultacyjne oraz wypowiedzi mieszkańców. W badaniu zastosowano typologię wiedzy Glickena (poznawcza – *cognitive knowledge*, doświadczeniowa – *experiential knowledge*, oparta na wartościach – *value-based knowledge*) oraz koncepcję SIA (*social impact assessment*). Podejście to jest nowoczesne, dobrze ugruntowane teoretycznie i umożliwia pogłębioną analizę jakościową i ilościową. Od strony metodologicznej praca charakteryzuje się wysokim poziomem przejrzystości i trafności. Publikacja wnosi istotny wkład do geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej. Na szczególne uznanie zasługują:

- Empiryczna weryfikacja wpływu protestów na decyzje administracyjne – Autorka pokazała, że mimo technokratycznego modelu formalnoprawnego, w 34 z 50 przypadków protesty doprowadziły do zablokowania inwestycji przez burmistrzów,
- Zastosowanie teorii wiedzy i SIA do analizy rzeczywistych przypadków – podejście rzadko obecne w polskiej literaturze,
- Ukazanie „taktyk oporu” władz lokalnych, wspierających społeczności protestujące, często na granicy legalności (np. przedłużanie procedur, zlecanie niezależnych ekspertyz),
- Analiza relacji między wiedzą ekspercką a lokalną – Autorka pokazała proces profesjonalizacji działań mieszkańców, mających na celu uzyskanie wpływu w formalnych procedurach.

Całość badania ma logiczną strukturę – od analizy kontekstu prawnego, przez studia przypadków, po wnioski. Zastosowane podejście łączy analizę systemową z mikroanalizą procesów społecznych, co czyni pracę innowacyjną i wartościową poznawczo.

6. Artykuł pt. *Energetyka wiatrowa jako przedmiot konfliktów lokalizacyjnych w Polsce*, 2016 r. *Polityka Energetyczna*, 19, 1, s. 53-72.

Jest to pionierska próba diagnozy protestów społecznych przeciwko farmom wiatrowym w Polsce. Autorka przeanalizowała zarówno skalę i rozmieszczenie konfliktów, jak i kontrowersyjne praktyki planistyczne, identyfikowane w orzecznictwie sądów administracyjnych. Praca oparta jest na solidnym materiale źródłowym: kwerendzie 48 tytułów prasy lokalnej i regionalnej, danych ze strony: stopwiatrakom.eu oraz analizie 95 orzeczeń sądów administracyjnych. Choć kwerenda medialna nie obejmuje pełnego spektrum konfliktów, została dobrze uzasadniona jako metoda pomocnicza. Na szczególne uznanie zasługują:

- Szeroka baza źródłowa – połączenie różnorodnych źródeł zapewnia kompleksowy obraz zjawiska,
- Aktualność tematu – analiza konfliktów wokół OZE odpowiada na istotne wyzwania polityki energetycznej i społecznej w Polsce,
- Rzetelna analiza prawna i przestrzenna – omówienie takich praktyk jak brak Miejskiego Planu Zagospodarowania Przestrzennego (MPZP), finansowanie dokumentów przez inwestora czy manipulacje zapisami studium, stanowi ważny wkład także dla praktyki planistycznej,
- Ukazanie przestrzennego zróżnicowania protestów – praca łączy dane prasowe z lokalnymi uwarunkowaniami (gęstość zaludnienia, użytkowanie terenu).

Wśród ograniczeń można wskazać: brak danych jakościowych (artykuł nie zawiera wywiadów ani narracji mieszkańców, co osłabia głębię interpretacyjną), ograniczony komponent teoretyczny (odniesienia do literatury teoretycznej np. syndromu NIMBY czy konfliktów środowiskowych są powierzchowne), brak ujęcia porównawczego (choć pojawiają się ogólne odniesienia do zagranicznych przypadków, brak jest systematycznej analizy porównawczej na tle europejskim). Mimo tych uwag, artykuł wnosi wartościowe elementy do badań nad konfliktami przestrzennymi. Jako pierwszy w Polsce prezentuje ogólnokrajowy obraz protestów przeciwko farmom wiatrowym oraz ukazuje ich zróżnicowanie regionalne i powiązania z uwarunkowaniami społeczno-przestrzennymi. Szczególnie cenne są ustalenia dotyczące kontrowersyjnych praktyk lokalizacyjnych, pasywności instytucji oraz konfliktów interesów pomiędzy społecznościami lokalnymi a inwestorami. Analiza orzecznictwa sądów administracyjnych dostarcza unikatowych danych, które rzadko występują w polskich badaniach geograficznych i planistycznych. Całość stanowi bardzo dobre połączenie wartości empirycznych, analizy prawnej i instytucjonalnej krytyki. Publikacja jest interdyscyplinarna, metodologicznie rzetelna i istotna zarówno dla nauki, jak i praktyki planistycznej oraz polityki energetycznej.

7. Artykuł pt. *Wizerunek energetyki wiatrowej i jej oddziaływania na społeczeństwo w świetle doniesień mediów regionalnych i lokalnych w Polsce*, Czasopismo Geograficzne, 2023, 94, 2, s. 263-288. <https://doi.org/10.12657/czageo-94-11>

W publikacji zaprezentowano pogłębioną analizę medialnego dyskursu dotyczącego lądowej energetyki wiatrowej w Polsce w latach 2010–2022. Celem pracy było ustalenie, jak przedstawiano energetykę wiatrową w mediach lokalnych i regionalnych oraz jakie aspekty

społeczne i środowiskowe eksponowano. Artykuł oparto na koncepcji oceny oddziaływań społecznych (SIA), wskazując na podwójną rolę mediów jako zwierciadła i kreatora opinii społecznej. Badaniem objęto 321 artykułów z 19 tytułów prasowych w siedmiu województwach. Schemat postępowania badawczego jest przejrzysty i szczegółowo opisany. W pracy zastosowano klasyfikację ram interpretacyjnych, kodowanie typów aktorów medialnych, przypisanie kategorii oddziaływań społecznych według typologii Vanclyay'a (2002), ocenę siły ekspozycji oraz analizę czasowo-przestrzenną. Praca prezentuje bardzo wysoki poziom merytoryczny, a podejście badawcze jest transparentne i metodologicznie zaawansowane. Artykuł wnosi oryginalny wkład do geografii społeczno-ekonomicznej, łącząc perspektywę geograficzną z medioznawczą. To pierwsza tak szeroko zakrojona analiza regionalnego dyskursu medialnego na temat energetyki wiatrowej w Polsce. Wykazano m.in. wpływ zmian legislacyjnych (np. ustawy z 2016 r.) na intensywność i ton debaty, zidentyfikowano głównych aktorów (przeciwnicy, inwestorzy, samorządowcy), a także zwrócono uwagę na dominację w przekazie argumentów ekonomicznych i konfliktowych. Artykuł jest dobrze osadzony w literaturze polskiej i międzynarodowej. Wnioski mają wysoką wartość aplikacyjną – zawierają sugestie dla inwestorów i decydentów w zakresie zarządzania komunikacją społeczną oraz zwiększania transparentności procesów inwestycyjnych.

Jedynym zastrzeżeniem jest brak definicji pojęcia „wizerunek”, które znajduje się w tytule pracy oraz kilkakrotnie jest przywoływane w tekście. Zamieszczenie wyjaśnienia tego pojęcia ułatwiłoby zrozumienie zastosowania koncepcji teoretycznych i wykorzystanych metod.

8. Artykuł pt. *Ruch antywiatrakowy w Polsce w świetle koncepcji nowych ruchów społecznych*, Studia Regionalne i Lokalne, 2024, 97, 3, s. 73-93.
<https://doi.org/10.7366/1509499539705>

Artykuł stanowi wyjątkowo udaną próbę zastosowania teorii nowych ruchów społecznych do analizy zjawiska protestów przeciwko farmom wiatrowym w Polsce. Praca integruje podejście socjologiczne, geograficzne oraz medioznawcze, przedstawiając kompleksowy obraz dynamiki, skali i form aktywności tzw. ruchu antywiatrakowego. Badanie oparte jest na analizie treści 321 artykułów z 19 mediów lokalnych i regionalnych z lat 2010–2022 (jak w wyżej opisanej pracy), na przeglądzie dokumentów (programów regionalnych, planów zagospodarowania, uzasadnień ustaw), na analizie treści portalu protestacyjnego (stopwiatrakom.eu), na kategoryzacji działań protestujących, oraz na przypisaniu kategorii oddziaływań, kodowaniu wydźwięku medialnego, odniesieniu do literatury i teorii ruchów społecznych. Zastosowane metody są zróżnicowane, dobrze dobrane i opisane i pozwalają na

osiągnięcie postawionych celów badawczych. Artykuł wnosi istotne nowości. Jest to pierwsze tak kompleksowe zastosowanie teorii nowych ruchów społecznych do analizy protestów infrastrukturalnych na terenach wiejskich w Polsce. Autorka zidentyfikowała dwa wymiary ruchu - lokalny i ponadlokalny, wraz z ich cechami, celami i strategiami działania. Zwraca uwagę również obecność wątku ideologicznego w niektórych protestach, wspieranych przez partie konserwatywne i krytykujących politykę unijną, co – w połączeniu z analizą strategii działania – pozwala lepiej zrozumieć cele i zasoby protestujących. Ważnym wkładem w wiedzę geograficzną jest również próba oszacowania skali zjawiska w oparciu o dane prasowe, internetowe i urzędowe. Powyższe elementy sprawiają, że artykuł nie tylko dokumentuje istotne zjawisko społeczne, ale także rozwija polską refleksję nad teorią ruchów społecznych i ich przestrzennym zakorzenieniem.

3. Ocena całości osiągnięcia naukowego

Osiem publikacji Marii Bednarek-Szczepańskiej o zbiorczym tytule *„Rola społeczności lokalnych w procesach planowania kontrowersyjnych inwestycji na obszarach wiejskich”* tworzy spójny cykl naukowy, który można określić jako interdyscyplinarne studium przestrzennych konfliktów społecznych w Polsce – ze szczególnym uwzględnieniem lokalizacji niechcianych inwestycji, roli społeczności lokalnych i przemian w kontekście transformacji energetycznej. Wspólne osie problemowe cyklu to:

- konflikty lokalizacyjne typu NIMBY na obszarach wiejskich,
- rola społeczności lokalnych i ich wpływ na procesy decyzyjne,
- formy i skuteczność protestów społecznych,
- marginalizacja wiedzy lokalnej w systemie prawnym i planistycznym,
- społeczno-kulturowe znaczenie przestrzeni,
- społeczny wymiar transformacji energetycznej, ze szczególnym uwzględnieniem kontrowersji wokół energetyki wiatrowej,
- rola mediów jako aktorów i kreatorów debaty przestrzennej.

Cykl charakteryzuje się metodologiczną różnorodnością (badania empiryczne, analiza dokumentów, studia przypadków, przeglądy literatury) i solidnym osadzeniem teoretycznym (partycypacja, Social Impact Assessment - SIA, nowe ruchy społeczne). Całość cyklu zawiera liczne nowatorskie elementy:

- pionierska kompleksowa typologia protestów NIMBY na terenach wiejskich,
- adaptacja teorii nowych ruchów społecznych do kontekstu wiejskiego i infrastrukturalnego,

- wprowadzenie metod SIA do badań geograficznych,
- analiza rzeczywistej i pozornej partycypacji,
- wykorzystanie mediów lokalnych jako źródła wiedzy o nastrojach społecznych.

Cykl łączy perspektywy geograficzną, socjologiczną, prawną i medioznawczą. Wnosi konkretne narzędzia analityczne i modele interpretacyjne, które mają zastosowanie zarówno naukowe, jak i praktyczne – dla planistów, decydentów, inwestorów i samorządów. Autorka wykazuje dojrzałość i samodzielność badawczą, a formułowane przez nią wnioski mają znaczenie teoretyczne i aplikacyjne.

O dojrzałości naukowej i wysokim poziomie merytorycznym prac Dr M. Bednarek-Szczepańskiej świadczy także wysoki Impact Factor czasopism, w których publikowała artykuły cyklu składającego się na osiągnięcie naukowe. Wynosił on odpowiednio (wg stanu na 04.12.2024): Journal of Rural Studies: 5,1 (2023) , Bulletin of Geography. Socio-economic Series: 1,1 (2022), Environmental Impact Assessment Review: 9,8 (2023) Sumaryczny Impact Factor kształtował się na poziomie 16.

4. Ocena dorobku naukowego Habilitantki

Po uzyskaniu stopnia doktora, pani Maria Bednarek-Szczepańska opublikowała jako autorka lub współautorka 49 prac (łącznie z pracami włączonymi do głównego osiągnięcia naukowego), w tym:

- 6 monografii naukowych,
- 34 oryginalne prace naukowe w czasopismach,
- 9 rozdziałów w monografiach.

Należy podkreślić, że 8 prac opublikowano w j. angielskim.

Jest to znaczący dorobek, a zakres merytoryczny wydrukowanych tekstów jest szeroki. Habilitantka publikowała średnio ponad 4 prace rocznie.

Z opublikowanych, po uzyskaniu stopnia doktora, prac - 51% (25) stanowią opracowania wieloautorskie, a 49% (24) - to prace, w których Habilitantka jest jedynym autorem. Wśród pozycji wieloautorskich w 8 przypadkach Pani Doktor była pierwszym autorem. Generalnie pozytywnie oceniam taką aktywność; świadczy bowiem o umiejętności pracy zarówno w zespole jak i samodzielnie. Szczególnie wysoko oceniam umiejętność pracy w zespołach badawczych. Dzięki kooperacji i dyskusji zwykle uzyskuje się wysoką wartość dodaną wykonanej pracy naukowej.

Pani dr M. Bednarek-Szczepańska publikowała swoje prace w czasopismach o zasięgu ogólnokrajowym (Studia KPZK PAN, Studia Obszarów Wiejskich, Studia KPZK PAN, Wieś i Rolnictwo, Czasopismo Geograficzne, Przegląd Geograficzny) i międzynarodowym (Journal of Rural Studies, Geographica Polonica, Bulletin of Geography. Socio-economic Series, Environmental Impact Assessment Review).

Liczba cytowań prac Pani Doktor wg bazy Scopus wyniosła 117, a wg bazy Google Scholar 826. Natomiast Indeks Hirscha wg bazy Scopus wyniósł 6, a wg bazy Google Scholar wyniósł 17 (stan na 4 grudnia 2024). Liczba punktów według aktualnej punktacji MNiSW wyniosła 660.

Powyższe wskaźniki oceniam pozytywnie. Kształtują się one na poziomie ponadprzeciętnym w grupie geografów społeczno-ekonomicznych ubiegających się o stopień doktora habilitowanego.

Należy także podkreślić, że Habilitantka znacznie powiększyła swój dorobek naukowy w porównaniu z okresem sprzed uzyskania stopnia doktora. Liczba prac, które ukazały się drukiem przed doktoratem wynosiła 13, w tym:

- 2 monografie naukowe,
- 4 oryginalne prace naukowe w czasopismach,
- 2 redakcje czasopism
- 5 rozdziałów w monografiach.

Oprócz konfliktów społecznych Pani Doktor zajmowała się także innymi zagadnieniami. Jej problematyka badawcza była wielowątkowa, choć wyraźnie skoncentrowana na obszarach wiejskich. Najogólniej rzecz ujmując, Pani Doktor skupiała się na relacjach między lokalnymi społecznościami a procesami rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań rozwoju turystyki wiejskiej oraz decyzji planistycznych podejmowanych w przestrzeni lokalnej. Jej badania obejmowały także mechanizmy partycypacji społecznej oraz rolę mieszkańców w procesach decyzyjnych.

Generalnie wysoko oceniam dorobek naukowy dr M. Bednarek-Szczepańskiej zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym.

Niezwykle wysoka jest aktywność Habilitantki w zakresie uczestnictwa w projektach badawczych. Jak wynika z autoreferatu Pani Doktor trzykrotnie była pomysłodawczynią i jednocześnie autorką wniosków projektowych, na podstawie których uzyskała finansowanie badań naukowych w ramach konkursów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Narodowego Centrum Nauki. W 2008 r. uzyskała grant promotorski pt. *System uwarunkowań i efekty aktywizacji turystycznej Lubelszczyzny*, a w 2013 r. opracowała koncepcję badania

konfliktów wokół uciążliwych inwestycji na obszarach wiejskich w Polsce, która uzyskała finansowanie w ramach konkursu OPUS. Kierownikiem tego grantu był prof. J. Bański, a Habilitantka była głównym wykonawcą, i jak zaznaczyła w autoreferacie, faktyczną koordynatorką wszystkich działań i autorką/współautorką wszystkich publikacji projektowych. Z kolei w 2022 r. wniosek projektowy pt. *Mechanizmy i efekty wpływu społeczności lokalnej na podejmowanie* został zakwalifikowany do finansowania w konkursie NCN SONATA 17. Grant jest aktualnie realizowany.

Pozytywnie należy ocenić także aktywność konferencyjną Habilitantki. Po uzyskaniu stopnia doktora, Pani M. Bednarek-Szczepańska uczestniczyła w wielu konferencjach i seminariach naukowych, na których wygłosiła 11 referatów, w tym dwa w j. angielskim.

Pani Doktor jest także cenioną w Polsce i na świecie recenzentką. W swojej karierze naukowej przygotowała 32 recenzje artykułów i rozdziałów w monografiach dla 10 czasopism, w tym m.in. do *Journal of Rural Studies* (IF 5,1), *Renewable & Sustainable Energy Reviews* (IF 5,9), *Energy Research and Social Science* (IF 6,9), *Geographia Polonica*.

Pani dr Maria Bednarek-Szczepańska brała również udział w pracach zespołów przygotowujących ekspertyzy oraz różnego rodzaju opracowania realizowane na zlecenie instytucji publicznych i podmiotów gospodarczych. W swojej dotychczasowej karierze naukowej uczestniczyła w ośmiu takich projektach, m.in. na zamówienie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Biorąc pod uwagę przedstawione osiągnięcia, bardzo wysoko oceniam aktywność Kandydatki w zakresie uczestnictwa w projektach naukowych oraz konferencjach.

5. Ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej.

Działalność naukowa dr Marii Bednarek-Szczepańskiej cechuje się nie tylko szerokim zakresem tematycznym i dużą wartością aplikacyjną, ale również wyjątkowo intensywną współpracą z różnorodnymi ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą.

Aktywność zawodowa Habilitantki wykracza znacząco poza macierzysty Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN. W ramach aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej instytucji naukowej Pani Doktor brała udział w międzynarodowych grantach badawczych, uczestniczyła w realizacji krajowych grantów realizowanych przez więcej niż jedną instytucję naukową, w tym w projektach na zlecenie

organów administracji publicznej, uczestniczyła w konferencjach krajowych oraz współpracowała z innymi instytucjami naukowymi w ramach działalności wydawniczej.

Współpraca międzynarodowa stanowi istotny komponent tej działalności. Dr M. Bednarek-Szczepańska brała udział w projektach realizowanych wspólnie z uczelniami i instytucjami badawczymi z USA, Holandii, Niemiec, Słowacji, Irlandii, Węgier i Włoch. Wśród najważniejszych projektów warto wymienić:

- Projekt ESPON COMPASS - *Comparative Analysis of Territorial Governance and Spatial Planning Systems in Europe*;
- Projekt koordynowany przez University of Minnesota, pt. *Administrative Technologies and the Governance of Agrarian Reform: Liberal Modernization of the Polish Cadastral Infrastructure* ;
- Projekty ESPON EULUPA i FARO (koordynowane przez Alterra Wageningen),
- Grant INTERREG 3A realizowany wspólnie z Geograficznym Ústavem Slovenskej Akadémie Vied;
- Współpracę w ramach sieci BARESUS – Baltic Research Network on Local Transition to Sustainable Energy, kierowanej przez Eberswalde University (Niemcy).

W projektach krajowych Pani Doktor współdziałała z licznymi uczelniami i instytutami badawczymi, m.in.: Uniwersytetem Łódzkim, Uniwersytetem Wrocławskim, Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytetem Pomorskim, z Wydziałem Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, z Mazowieckim Biurem Planowania Regionalnego, a także z instytucjami eksperckimi i konsultingowymi, jak Pheno Horizon z Łodzi. Realizowane projekty dotyczyły m.in. konfliktów przestrzennych wokół inwestycji (w tym typu NIMBY), transferu wiedzy na obszarach wiejskich, cyfryzacji w rolnictwie, rozwoju turystyki, strategii planistycznych oraz mechanizmów partycypacji społecznej w kształtowaniu przestrzeni lokalnej. W wielu przypadkach Habilitantka odpowiadała za projektowanie badań, analizę wyników, opracowywanie raportów oraz koordynację zespołów badawczych, co świadczy o jej wysokich kompetencjach organizacyjnych i merytorycznych. Na szczególne podkreślenie zasługuje aktywność Pani Doktor w zespołach badawczych realizujących projekty finansowane w ramach konkursów krajowych i zagranicznych. Po uzyskaniu stopnia doktora uczestniczyła w dziesięciu takich przedsięwzięciach, z czego dwa są nadal w toku. Projekty te były finansowane m.in. przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego, Narodowe Centrum Nauki oraz Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej.

Ważnym elementem kariery naukowej Habilitantki jest zaangażowanie w działalność redakcyjną w czasopismach naukowych. Pani dr Maria Bednarek-Szczepańska koordynowała prace redakcyjne związane z wydaniem zbiorów artykułów autorów reprezentujących zagraniczne ośrodki badawcze w czasopiśmie *Studia Obszarów Wiejskich*. Współpracowała z naukowcami z wielu krajów przy przygotowaniu anglojęzycznej publikacji pt. *Socio-economic disparities and the role of local development*, a także redagowała tom poświęcony przemianom w rolnictwie w krajach Europy Środkowo-Wschodniej.

Jej aktywność należy ocenić jako bardzo wysoką i spełniającą wszystkie kryteria interdyscyplinarności i umiędzynarodowienia współczesnej nauki.

Zarówno w projektach krajowych, jak i międzynarodowych, Habilitantka wykazywała się dużym doświadczeniem w pracy zespołowej, umiejętnością integracji różnych podejść badawczych oraz zdolnością do adaptacji narzędzi metodologicznych do złożonych analiz.

Jej udział w projektach realizowanych na zlecenie instytucji publicznych (np. ministerstw, urzędów marszałkowskich) stanowi przykład umiejętnego łączenia dorobku akademickiego z potrzebami praktyki i polityki rozwoju terytorialnego.

Reasumując stwierdzam, że działalność naukowa dr Marii Bednarek-Szczepańskiej wyróżnia się nie tylko wysokim poziomem merytorycznym i empirycznym, ale także silnym zakorzeniem w środowisku naukowym wykraczającym poza jednostkę macierzystą. Rozległa współpraca z polskimi i zagranicznymi instytucjami naukowymi, udział w międzynarodowych konsorcjach, zaangażowanie w projekty aplikacyjne oraz konsekwentne podejmowanie aktualnych problemów społeczno-przestrzennych świadczą o dojrzałości naukowej Habilitantki i jej znaczącym wkładzie w rozwój geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej.

6. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących naukę Habilitantki

Pani dr Maria Bednarek-Szczepańska wykazała umiarkowaną aktywność na polu organizacyjnym i popularyzującym naukę. W latach 2007-2010 pełniła funkcję zastępcy przewodniczącego Oddziału Akademickiego Polskiego Towarzystwa Geograficznego; w latach 2009-2012 była sekretarzem Komisji Konkursu Prac Magisterskich Polskiego Towarzystwa Geograficznego, a od 2023 r. jest członkinią Commission on Local and Regional Development, International Geographical Union i Zespołu ds. Obszarów Wiejskich Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN.

Największe zasługi Pani Doktor ma w zakresie działalności wydawniczej. Już w okresie studiów na Uniwersytecie Warszawskim pełniła funkcję sekretarza redakcji czasopisma popularnonaukowego *Parki Narodowe* (wydawanego przez Kampinoski Park Narodowy). Od wielu lat jest zaangażowana w prace redakcyjne w wydawanym przez IGiPZ PAN czasopiśmie *Studia Obszarów Wiejskich*. W latach 2016-2020 była zastępcą redaktora naczelnego tego czasopisma, a w latach 2019-2020 pełniła jednocześnie funkcję sekretarza redakcji. W tym okresie, jak wynika z autoreferatu, była odpowiedzialna za prace redakcyjne związane z pozyskiwaniem, recenzjami i przygotowywaniem do druku artykułów. Od 2018 r. Habilitantka pracuje w redakcji *Przeglądu Geograficznego*, w tym od 2019 r. pełni funkcję redaktora merytorycznego i technicznego. W zakresie działalności popularyzującej naukę Pani Doktor współpracowała (krótkoterminowo) z wydawnictwem *Cartablanca*, przygotowując hasła do encyklopedii *Blżej Świata*. W 2008 r. Kandydatka włączyła się w prace organizacyjne 57. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Była wówczas wiceprzewodniczącą komitetu organizacyjnego. Pokłosiem Zjazdu była publikacja dwóch tomów *Dokumentacji Geograficznej* pt. „*Współczesne problemy badawcze geografii polskiej*”. Pani Doktor była współredaktorem tomu z zakresu geografii człowieka.

O doświadczeniu dydaktycznym nie ma żadnej wzmianki w autoreferacie.

7. Konkluzja

Stwierdzam, że Pani dr Maria Bednarek-Szczepańska spełnia wszystkie wymagania określone w art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.) dotyczące nadania stopnia doktora habilitowanego.

Posiada stopień naukowy doktora oraz przedstawiła osiągnięcie naukowe stanowiące istotny i oryginalny wkład w rozwój dyscypliny geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. Przedłożone osiągnięcie ma postać spójnego cyklu publikacji naukowych powiązanych tematycznie. Kandydatka wykazała się pełną samodzielnością w projektowaniu i prowadzeniu badań, twórczym wykorzystaniem zaplecza teoretycznego oraz umiejętnością interdyscyplinarnego łączenia wątków z zakresu geografii, socjologii i planowania przestrzennego.

Publikacje tworzące osiągnięcie stanowią wartościowy, interdyscyplinarny cykl naukowy, wzbogacający geografię społeczno-ekonomiczną i gospodarkę przestrzenną o nowe ujęcia teoretyczne, podejścia metodologiczne oraz wyniki badań empirycznych. Ich znaczenie wykracza poza sferę akademicką – są również istotne z punktu widzenia praktyki publicznej i planistycznej.

Pani Doktor wykazała się także wysoką aktywnością naukową realizowaną w wielu instytucjach krajowych i zagranicznych, co dodatkowo potwierdza dojrzałość naukową Kandydatki.

W związku z powyższym oceniam dorobek oraz osiągnięcie naukowe dr Marii Bednarek-Szczepańskiej pozytywnie i wnioskuję o nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego.

W. Kamińska

Wioletta Kamińska